

सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्र

मानवअधिकार

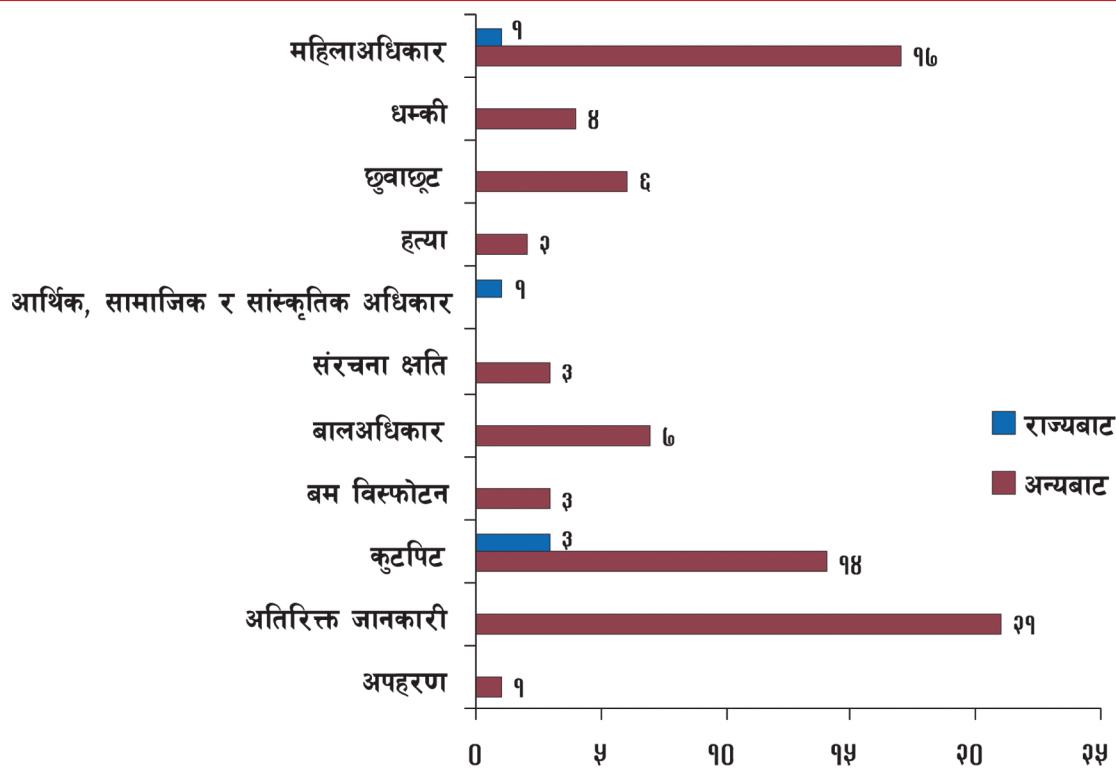
स्थितिसूचक

वर्ष २, अङ्क १

चैत २०६८

विगत तीन महिनाको मानवअधिकार स्थिति (जनवरी-मार्च २०१२)

सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्रद्वारा सम्पन्न विविध क्रियाकलापहरू

मानवअधिकार र सामाजिक न्यायका निस्ति
अनोपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

सुदूरपश्चिमाञ्चलद्वारा

प्रकाशित

सल्लाहकार

खड़कराज जोशी

संयोजन/सम्पादन

कृष्णबहादुर वि.क.

विशेष सहयोगी

श्याम चन्द्र

सिद्धराज ओझा

सुरबहादुर परियार

व्यवस्थापक

राजकुमार चौधरी

रामबहादुर चौधरी

हेम चपड़ा

हरिबहादुर वि.क.

फोटो

इन्सेक जिला प्रतिनिधि

उत्तरबेहडी

धनगढी, कैलाली

फोन : ०९१-५२२५७६/५२१४४६

फ्याक्स : ०९१-५२३२४४८

Email: dhangadhi@insec.org.np

Website: www.inseconline.org

मुद्रक

सिद्धार्थ अफसेट प्रेस प्रा.लि.

धनगढी, कैलाली, फोन: ०९१-५२३४९९

मानवअधिकार अवस्था विश्लेषण

इन्सेक सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढीले यस क्षेत्रको मानवअधिकारको स्थितिका बारेमा जानकारी गराउने उद्देश्यका साथ त्रैमासिक रूपमा यस प्रकाशनको आरम्भ गरेको छ। मानवअधिकारको चित्रण गरिएको यस प्रकाशनबाट सरोकारवालाहरू मानवअधिकारको अवस्थाका बारेमा जानकार रहने आशा गरिएको छ। सन् २०१२ जनवरीदेखि २०१२ मार्चसम्मको अवधिमा भएका मानवअधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादीका घटनाहरूलाई समावेश गरिएको छ। यस क्षेत्रका इन्सेक जिला प्रतिनिधिहरूले प्रत्यक्ष अनुगमनबाट प्राप्त गरिएका प्रतिनिधिमूलक सूचनाहरू यस प्रकाशनमा समावेश गरिएको छ।

बिगत वर्ष भैं यस वर्षका तीन महिनामा पनि यस क्षेत्रको मानवअधिकारको अवस्थामा सुधार आउन सकेन्। यस अवधीमा प्रशस्त घटनाहरू भए। अपराधका घटनाहरूलाई राज्यका निकायहरूले कम गर्न सकेनन्। यस क्षेत्रमा बितेका तीन महिनामा दुई ओटा हत्याका घटनाहरू सार्वजनिक भए। बालअधिकार र महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू प्रशस्त मात्रमा सार्वजनिक भए। यस अवधीमा पनि बालअधिकार र महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूमा कमी आउन सकेन्।

सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा यस अवधिमा १ सय ११ ओटा मानवअधिकार तथा ज्यादीका घटनाहरू भए जसमध्ये राज्य पक्षबाट १० ओटा घटनामा सात जना पुरुष, दुई जना महिला र एक जना नखुलेको गरी जम्मा १० जना पीडित हुनु पन्यो भने गैरराज्य पक्षबाट ९६ ओटा घटनामा पुरुष २४ जना, महिला ३८ जना र नखुलेको ३८ जना गरी जम्मा १ सय जना पीडित हुनु पन्यो। छ ठूला महासन्धीका आधारमा पीडित भएकाहरूको सङ्ख्या हेर्ने हो भने यसअवधीमा नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारबाट २६ जना, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारबाट २१ जना, बालअधिकारबाट २३ जना, महिलाअधिकारबाट २७ जना र जातिय विभेद विरुद्धको अधिकारबाट आठ जना गरी जम्मा १ सय ५ जना नागरिकहरू पीडित भए। यसअवधीमा यातनाका घटनाहरू भने सार्वजनिक भएनन्।

बन्द, आमहड्टालको मारबाट यस क्षेत्रका जनताहरू मुक्त हुन सकेनन्। समग्र सुदूरपश्चीम एक प्रदेशको माग राख्दै सुदूरपश्चिम जागरण मञ्चले ०६८ फागुन ११ गते सुदूरपश्चिम बन्दको घोषणा गरी मञ्चका कार्यकर्ताहरूले विद्यालय, पसल, उद्योगधन्दा बन्द गरे। बन्दका क्रममा बालबालिकाहरू प्रत्यक्ष मारमा परे। बन्दका क्रममा यस क्षेत्रका विद्यालयहरू बन्द हुँदा विद्यालयमा अध्ययनरत लाखौं बालबालिकाहरू पठन पाठनबाट बन्चित भए।

यस अवधीमा तुलनात्मक रूपमा राज्यपक्ष भन्दा गैरराज्य पक्षबाट बढी मानवअधिकार ज्यादीका घटनाहरू भएका छन्। यसले कानुनी शासनलाई चुनौती दिएको प्रष्ट हुन्छ। तसर्थ मानवअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका लागि राज्यपक्ष बढी जिम्मेवार हुन जसरी छ र राज्यले आफ्ना सयन्त्रहरूलाई प्रभावकारी रूपमा परिचान गर्न आवश्य देखिन्छ। नागरिकले समेत आफ्नो दायित्व र कर्तव्यलाई मनन गर्दै मानवअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका लागि पहल कदमी हुनु आवश्यक छ। यसका लागि हामी सबै आग्रह गर्दछौं।

यस प्रकाशनलाई अझ परिमार्जन गर्नका लागि यहाँबाट हामीले सुझाव तथा सल्लाहको अपेक्षा समेत गरेका छौं। बिगतमा भैं यहाँहरूको सुझाव, सहयोग र माया इन्सेकलाई प्राप्त हुने नै छ भन्ने विश्वास सहित।

खड़कराज जोशी

क्षेत्रीय संयोजक

सुदूरपश्चिमाञ्चल क्षेत्रको मानवाधिकार : तीन महिनाका प्रतिनिधिमूलक घटना

((०६८ पुस १७ तदनुसार जनवरी २०१२ देखि ०६८ फागुन १७ मार्च २०१२ सम्म)

नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार

सम्मानित रूपले बाच्चे अधिकार

घम्की /कुटपिट

राज्यबाट

बझाड

दैलिचौर गाविस- १ दैलिचौर का २५ वर्षीय कलकवहादुर बोहरालाई ०६८ फागुन १८ गते डेल्ड्युरा जिल्ला घर भई बझाड जिल्लाको दैलिचौर प्रहरी चौकीमा कार्यरत २७ वर्षीय प्रहरी जवान तेजवहादुर ऐरले कुटपिट गरी उनको दायाँ खुट्टा भाचे। पीडितले सोही दिन दैलिचौर प्रहरी चौकीमा पीडक ऐरका विरुद्धमा उजुरी दिएपछि दैलिचौर प्रहरी चौकीले ऐरलाई तत्काल गिरफ्तार गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बझाडमा बुझाएकोमा ०६८ फागुन २२ गते पीडितको उपचार खर्च व्यहोर्न सर्तमा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बझाडद्वारा दुवै पक्षबीच मिलापत्र गरियो। पीडितको उपचार जिल्ला अस्पताल, सिमखेतमा भएको थियो।

कञ्चनपुर

भिमदत्त नपा -४ महेन्द्रनगर गल्ली नम्वर ३ की ७० वर्षीया विज्ञा थापालाई ०६८ माघ ४ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा कार्यरत प्रहरी जवान अक्कल सिंहले कुटपिट गरी घाइते बनाए। सादा पोसाकमा त्यही बाटो भएर जाई गरेका जवान सिंहले बिना कारण आफूलाई कुटपिट गरेको पिडितले बताइन। कुटपिटबाट थापाको आँखामा चाट लागेकोमा उनको उपचार सोही दिन ०६८ माघ ४ गते महाकाली अञ्चल अस्पतालमा भयो। थापाले मदिरा सेवन गरेर नशाको झोकमा प्रहरी जवान सिंहलाई डण्ठे भनेर दुर्व्यवहार गरेको र जवान सिंहले यस्तो नगर्नुपूर्ण भनेर धकेल्दा लडेर सामन्य चोट लागेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयलका इन्सेपेक्टर दलवहादुर बोकटीले बताए। पीडित थापाले कतै उजुरी दिइनन्।

राष्ट्रिय जनमोर्चा नेपालले संघीयताको विरोध गर्दै आव्हान गरेको सुदूरपश्चिम बन्दका क्रममा बजार बन्द गराउदै हिडेका बन्दकर्ताहरूलाई भिमदत्त नपा -४ बजारबाट ०६८ फागुन २६ गते प्रहरीले नियन्त्रणमा लियो। जनमोर्चाको नेताहरूलाई नियन्त्रणमा लिने क्रममा भएको झडपमा प्रहरीले लाठी प्रहार गर्दा त्रिभुवनबस्ती-२ पुर्नबास निवासी राष्ट्रिय जनमोर्चाका क्षेत्रीय उपाध्यक्ष ४३ वर्षीय लोकेन्द्र लम्साल, त्रिभुवनबस्ती-२ घ गाउ निवासी जनमोर्चा नेपालका जिल्ला उपाध्यक्ष ३० वर्षीय विद्यानाथ अधिकारी, लक्ष्मीपुर -४ निवासी अखिल नेपाल युवक संघका सदस्य ३५ वर्षीय पूर्णप्रसाद पौडेल, जनजाति सम्मेलनका जिल्ला कोषाध्यक्ष ३० वर्षीय जीतवहादुर थापामगर, युवक संघका केन्द्रीय पार्षद २५ वर्षीय अमिर कुँवर, अखिल छैठाँका जिल्ला अध्यक्ष २३ वर्षीय महेश भट्ट र नगर समिति अध्यक्ष २७ वर्षीय लालवहादुर कुँवर घाइते भए। घाइतेहरू मध्ये विद्यानाथ अधिकारीको टाउकोमा

र अरु घाइतेहरूको हातमा र खुट्टामा चोट लागेको थियो। घाइतेहरूको महाकाली अञ्चल अस्पतालमा उपचार भयो। संघीयताको विरोध गर्दै राष्ट्रिय जनमोर्चाले आवाहन गरेको सुदूरपश्चिम बन्दका कारण कञ्चनपुर जिल्लाको यातायात, बजार, कलकारखाना, उद्योग, शिक्षण संस्थाहरू बन्द रहेकोले जिल्लाको जनजीवन प्रभावित भयो।

अखिल क्रान्तिकारीबाट

कञ्चनपुर

भिमदत्तनगरपालिका- ४ बजार निवासी बैच पक्षधर अखिल जनस्वास्थ्य कर्मी संघ, कञ्चनपुरका अध्यक्ष निवास जोशीलाई ०६८ पुस २१ गते एकीकृत नेकपा माओवादीको संस्थापन पक्षका कार्यकर्ता भिमदत्त नपा - १९ निवासी अखिल कान्तिकारीका केन्द्रिय सदस्य २७ वर्षीय प्रेम चान्द सोही नपा - १८ निवासी अखिल कान्तिकारीका कार्यकर्ता २४ वर्षीय राधाकृष्ण जोशी, दैजिगाविस - ८ बसन्तला निवासी वाईसियलका केन्द्रिय सदस्य ३२ वर्षीय जनक धामी, सोही गाविस - ६ बवन का २४ वर्षीय भिम भट्ट, भिमदत्त नपा - १८ डेरागरी बन्से २४ वर्षीय कवीराज धामी ले भिमदत्त नपा - ४ चमन चोकस्थित पवनदूत यातायात समितिको बसापार्क नजिक कुटपिट गरको भन्दै पीडित पक्षले ०६८ पुस २२ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कञ्चनपुरमा ज्यान मार्ने उद्योग अन्तरगत किटानी जाहेरी दिए। पूर्व लडाकुको बन्द कार्यक्रममा उपस्थित जोशीलाई आपसी विवादका कारणसंस्थापन पक्षका कार्यकर्ताले कुटपिट गरे। कुटपिटबाट जोशीको टाउको, निधार, नाक र दाँया खुट्टामा चोट लागेको छ। कुटपिटबाट घाइते भएका जोशीको महाकाली अञ्चल अस्पतालमा उपचार हुन नसकेपछि थप उपचारका लागि उनलाई काठमाडौं स्थित मोडल अस्पतालमा उपचार भयो।

एमाओवादी पूर्व लडाकुबाट

कैलाली

कञ्चनपुर जिल्ला भिमदत्त नपा-१ स्थायी घर भै हाल धनगढी नपा- १ स्थित हिमालय बैंकमा कार्यरत कर्मचारी ३२ वर्षीय नवराज जोशीले बन्दको अवज्ञा गरेको आरोपमा ०६८ पुस २१ गते बहिर्गमित जनमुक्ती सेना संघर्ष समितिका कार्यकर्ताहरूले कुटपिट गरे। कुटपिटबाट जोशीको मुख र हातमा चोट लागेको थियो। जोशीले चढेको बा. २३. प. २९२७ नम्वरको मोटरसाईकलको शिशा र हेडलाईटा तोडफोड गर्दा क्षति भएको थियो। बहिर्गमित लडाकुले मोटरसाईकलमा आगो लगाउन खोजिरहेको समयमा स्थानीय व्यापारीहरूले बचाएका थिए। बन्दकर्ताले सर्वसाधारणमात्री कुटपिट गर्दा र मोटरसाईकलमा क्षती पुऱ्याउदो सरास्त प्रहरी बलको गस्ती टोली मुखदर्शक भएको भन्दै स्थानीय व्यापारीहरूले विरोध समेत गरेका थिए।

अन्यबाट

दार्चुला

धुलिगडा गाविस-७ रैचु निवासी दार्चुला सन्देश दैनिक तथा नयाँ नेपाल एफएम का सम्बाददाता ३३ वर्षीय बहादुरसिंह ठगुन्नालाई सोही गाविस-४ का १७ वर्षीय विक्रमसिंह धामीले ०६८ फागुन १४ गते ज्यान मार्ने धम्की दिए। स्थानीय जनहित मावि धुलीगडामा देखिएको विवादको रिपोर्टिङ गर्न पुगेका ठगुन्नालाई विद्यालय परिसर भित्र ज्यान मार्ने धम्की दिएका दिए। पीडित पत्रकारले ०६८ फागुन १८ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलामा धामीको नाममा किटानी जाहेरी दिए। निवेदनका अधारमा धामीलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलाले ०६८ फागुन २१ गते घरबाट गिरफ्तार गय्यो। पीडित पत्रकार, पत्रकार महासंघका उपाध्यक्ष प्रेम चुनारा, दार्चुला सन्देश दैनिकका सम्पादक पदम बडाल, इन्सेक प्रतिनिधि, इन्सपेक्टर श्यामबहादुर साउँद र पीडित पक्षवीच ०६८ फागुन २२ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलामा भएको छलफलमा आफूबाट गल्ती भएको धामीले स्वीकार गर्दै माफी मागेपछि दुवै पक्षवीच मिलापत्र भयो ।

डोटी

धनपा-६ जाली निवासी नयाँ पत्रिका दैनिक, एविसीका धनगढी संवाददाता श्रवण देउवा, धनपा-२ शिवनगर निवासी सौर्य राष्ट्रिय दैनिकका संवाददाता दिपक ओली र धनपा-५ हसनपुर निवासीतराई टेलीभीजनका संवाददाता भीम चौधरीलाई ०६८ चैत १ गते बैर्छन गाविस-४ कै खहर भन्ने ठाउँमा नियन्त्रणमा लिई मार्ने धम्की दिएको आरोपमा बैर्छन गाविस-४ का नवराज विष्ट, रामबहादुर नाम्जाली, जंग विक, धनबहादुर विक, बीरबहादुर नाम्जाली र रमेश सिमसेलीलाई इलाका प्रहरी कार्यालय, विपीनगरले गिरफ्तार गरी ०६८ चैत ९ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा बुझायो। पत्रकार श्रवण देउवा, भीम चौधरी र दिपक ओलीले अभियुक्तका बिरुद्ध ०६८ चैत ९ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा संयुक्त निवेदन दिएका थिए । समाचार संकलनका लागि गएको पत्रकारको टोलीमाथि आकमण गरी मार्ने धम्की दिने तथा प्रेस स्वतन्त्रता विरोधी गतिविधि गर्ने दोषीहरूलाई कडा कारवाहीको माग राख्दै ०६८ चैत २ गते नेपाल पत्रकार महासंघ कैलाली शाखा, कियाशिल पत्रकार समूह, धनगढी, आदिवासी जनजाति पत्रकार संघ, युवा पत्रकार संघ, कैलाली, संचारकर्मी समूह, टीकापुर र पत्रकार महासंघ, डोटी शाखाले पनि घटनाका विरुद्धमा प्रेश विज्ञप्ति प्रकाशित गरेको थियो। आफूहरूले गल्ती गरेको भन्दै पीडकहरूले माफी मागेपछि ०६८ चैत्र १० गते पत्रकार महासंघ डोटीको सहजीकरणमा दुवै पक्षवीच मिलापत्र भएको थियो ।

बाजुरा

आठीचौर गाविस - ४ ओलीगाउँ निवासी रेडियो बाजुरा मार्टडीमा कार्यरत पत्रकार ३१ वर्षीय शेरबहादुर खड्कालाई समाचार संकलनका क्रममा तस्विर खिचेको आरोपमा ०६८

फागुन २४ गते सोही गाविसको बुढावाडा बस्ने १८ वर्षीय भक्त बुढाले कुटपीट गरी घाइते बनाउनका साथै उनीसंग रहेको क्यामरा तोडफोड गरी क्षति पुर्याए। कुटपीटबाट घाइते भएका खड्काको सोही दिन स्थानीय निजी मेडिकलमा उपचार गरिएको थियो। घटनामा संलग्नहरूलाई कारवाहीको मागाराखि पीडितले ०६८ फागुन २५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिएपछि प्रहरीले कुटपीटमा संलग्न बुढालाई ०६८ फागुन २५ गते उनकै घरबाट गिरफ्तार गरी ०६८ फागुन २६ गते दुवै जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा छलफल गराउदा पीडिक पक्षकाले क्यामराको क्षति अनुसारको १६ हजार सौपैया तिर्नु र उपरान्त गल्ती नदोहोरेयाउने लिखित कागज गरेपछि दुवै पक्षवीच मिलापत्र भयो ।

गोली / विस्फोटक पदार्थद्वारा घाइते

गैरराज्य पक्षबाट

बैतडी

कटौजपानी गाविस-२ वर्णीया का ५० वर्षीय दानसिंह भाट र उनकी पत्नी ४३ वर्षीया लालमतिभाटको ०६८ चैत १८ गते उनकै घर भित्र बम विस्फोट हुँदा मृत्यु भयो भने मृतकका १६ वर्षीया छोरी द्रोपति भाट र बुहारी कमलाभाट विष्टोटनमा परि घाइते भए। विस्फोटनका कारण मृतकका शारीरका टुकाहरू ५ सय मिटर टाढा पुगेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय बैतडीले जनायो। घर सरसफाई गर्ने क्रममा शस्त्र ढन्द्धको समयमा माओवादी पक्षबाट घरमै छुटेको प्रेसरकुकर बम विस्फोट भएर उमीहरूको मृत्यु भएको जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बैतडीका प्रहरी निरीक्षक कृष्ण मल्लले बताए। मृतकहरूको पोष्टमार्टम ०६८ चैत १९ गते जिल्ला अस्पताल, बैतडीमा र्याई तीन दिनसम्म उपचार गराई घरफर्को पीडितका आफन्तले दुई तले छ कोठाको घर समेत ध्वस्त भएको घटनास्थल अनुसन्धान गर्न गएका श्रीकोट प्रहरी चौकीको टोलीले बतायो ।

अन्यपक्षबाट

कञ्चनपुर

भिमदत्त नपा -३ भारीस्थित जिल्ला मालपोत कार्यालयमा ०६८ चैत १५ गते राति बेवारिसे अवस्थामा बम फेला पत्यो। अज्ञात समूहले राखेको डिब्बा बमलाई मालपोत कार्यालयका चौकीदारले देखेपछि प्रहरीलाई खबर गरेका थिए। प्रहरीको समन्वयमा नेपाली सेनाको बम निष्कृय टोलीले बमलाई सोही राति निष्कृय बनाएको र बम राख्ने समूहको खोजी भइरहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयले जनायो। बम भेटिएपछि स्थानीयबासीहरू त्रसित भए ।

बलात्कार / बलात्कारको प्रयास

बैतडी

भुमिराज उच्च माध्यमिक विद्यालय मेल्चौरामा सरकारबाट

०६८ को एसएलसी परीक्षा दिन परीक्षा केन्द्र, पाटनमा आएकी १६ वर्षीया एक बालिकालाई बलात्कार गरेको आरोपमा ०६८ चैत १० गते भुमेश्वर गाविस-२ का सागर भट्ट र गुजर गाविस-३ का अमर अवस्थितलाई प्रहरीले गिरफ्तार गय्यो। सकार गाविसबाट पाटन परीक्षा केन्द्रमा परीक्षा दिन पाटन गाविस, पाटनमा आफन्तको घरमा डेरा गरी बसिद रहेकी बालिकालाई पाटन बजारमा गेसपेटर किन्न बजार आएको अवस्थामा आरोपीहरूले यौनउत्तेजक औषधी खुवाएर सामूहिक बलात्कार गरेका थिए। सामूहिक बलात्कारपछि उनको मानसिक सन्तुलन समेत गुम्न गएकाले उनी परीक्षा दिनबाट समेत बन्चित भएको र उनको उपचार गर्न ०६८ चैत १४ गते काठमाडौं लिगएको पीडित पक्षले जनायो। घटनापछि आरोपीलाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी अनुसन्धानकालागि जिल्ला प्रहरी कार्यालय, वैतडीमा थुनामा राखि घटनाको मुद्दाजारी रहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय, वैतडीले जनायो।

दार्चुला

खार गाविस ४- घर भएका १३ वर्षीया एक बालीकालाई बलात्कार गरेको अरोपमा ०६८ फागुन १८ गते धुलीगडा गाविस-९ का १७ वर्षीय कविन्द्रसिंह धामीका विरुद्धमा बालिकाका बुवा प्रेमसिंह बोहराले ०६८ फागुन २१ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलामा किटानी जाहेरी दिए। जाहेरीका आधारमा प्रहरीले धामीलाई ०६८ फागुन २२ गते गिरफ्तार गय्यो। भने पीडित बालिकाको सोही दिन ०६८ फागुन १८ गते जिल्ला अस्पताल, दार्चुलामा स्वास्थ्य परीक्षण भयो। घटनाका सम्बन्धमा प्रहरीले दुवै पक्षलाई बोलाई दुई दिनसम्म छलफल गारएको थियो। छलफलमा पीडितका बुवाले छोरीको विवाह अभियुक्त धामीसँग हुनुपर्ने माग गरेपति केटा पक्षले विवाह गर्न मानेन। पीडित बालिकाका बुवा बोहराले ०६८ फागुन २६ गते जिल्ला अदालत, दार्चुलामा जबरजस्ती करणी अन्तरगत मुद्दा दायर गरे। जिल्ला अदालतले अभियुक्तमाथि १० दिनको म्याद थिए अनुसन्धान कार्य अगाडि बढाउने आदेश दिएपछि जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलाको हिरासतमा अनुसन्धानका लागि राखिएको छ। जनहित मावि धुलीगडामा कक्षा १० मा अध्ययनरत अभियुक्त धामीले जिल्ला प्रहरी कार्यालयबाट एसएलसीको परीक्षा समेत दिए।

डोटी

दिपायल सिलगढी नपा-८ वाँफी की छ, वर्षीया एक बालिकालाई ०६८ फागुन २३ गते बलात्कार गरेको आरोपमा दिपायल सिलगढी नपा-८ वाँफी का १६ वर्षीय गणेश साउँद र सोही गाउँका १६ वर्षीय केशवबहादुर साउँदलाई ०६८ चैत १ गते इलाका प्रहरी कार्यालय, दिपायलले गिरफ्तार गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा बुझायो। अभियुक्त द्वय साउँदका विरुद्धमा जबरजस्ती करणी अन्तरगत ०६८ चैत २ गते जिल्ला अदालत डोटीमा मुद्दा दर्ता गरिएकोमा ०६८ चैत २० गते जिल्ला अदालत डोटीले साधारण धरौटीमा दुवै जनालाई रिहा गय्यो। पीडित

बालिकाको स्वास्थ्य परीक्षण ०६८ चैत १ गते जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटीमा गरिएको थियो।

अछाम

पुल्लेतोला गाविस - १ की ११ वर्षीया बालिकालाई ०६८ फागुन १६ गते सोही गाविस - २ का १४ वर्षीय झंकर विक र रज विकले गाउँ नजिकैको घट्टमा बलात्कार गरेको भन्दै ०६८ फागुन १७ गते पीडित बालिकाका बाजेले इलाका प्रहरी कार्यालयमा जोहरी दिए। प्रहरीले अभियुक्त दुवै जनालाई ०६८ फागुन १७ गते नै गिरफ्तार गय्यो। प्रहरीले आरोपीहरूका विरुद्ध ०६८ फागुन २२ गते जिल्ला अदालत, अछाममा जबरजस्ति करणीको मुद्दा दर्ता गय्यो। बालिकाको जिल्ला अस्पताल, अछाममा ०६८ फागुन २१ गते स्वास्थ्य परीक्षण गरिएको थियो।

कैलाली

पथरिया गाविस-५ की १४ वर्षीया एक बालिकाले आफूलाई बलात्कार गरेको भन्दै सोही ठाँउका १८ वर्षीय प्रकाश विकका विरुद्धमा ०६८ फागुन १५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीमा किटनी जाहेरी दिइन्। बालिकाको जाहेरीका आधारमा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीले सोही दिन बालिकाको सेती अञ्चल अस्पताल, धनगढीमा स्वास्थ्य परीक्षण गरायो भने ०६८ फागुन २८ गते जबरजस्ती करणी अन्तरगत मुद्दा दर्ता गय्यो। बलात्कृत गरिएको भनिएकी बालिका र आरोपी वि.कलीच ०६८ फागुन ११ गते भागेर विवाह भएको र बालिकाको उमेर नपुगेको भन्दै दुवै पक्षका अभिभावकहरूले ०६८ फागुन १३ गते इलाका प्रहरी कार्यालय, टीकापुरको रोहवरमा दुवै जनालाई आ-आफ्नो जिम्मा लिएर गएका भए पनि पुनः बालिकाको पक्षले जबरजस्ती करणीमा जाहेरी दिएको टीकापुर इलाका प्रहरी कार्यालय, टिकापुरका सझै उपेन्द्र बमले बताए। केटी पक्षकाले बलात्कार गरिएको भनिए पनि केटाकेटी दुवैको सहमतिमा भागि विवाह भएको र केटी पक्षकाले पुरावर्गीही भएर मुद्दा दर्ता गरिएको कैलाली जिल्लास्थित दलित संघसन्धाहरूले बताए। बालिकाले आफूलाई बलात्कार भयो भनी उजुरी दिएपछि आफूहरूले त्यसको अनुसन्धान गरी घटनालाई कानुन वमोजिम अगाडी बढाउनु पर्ने जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीका प्रमुख एसपी वसन्त पन्तले बताए। अरोपीत वि.कलाई भने प्रहरीले हालसम्म गिरफ्तार गरेको छैन।

कञ्चनपुर

भिमदत्त नपा-१८ कटानस्थित श्री महेन्द्रनगर माविका विद्यार्थीहरूले छ, महिनादेखि विद्यालयमा प्रधानाध्यापक नभएका कारण विद्यालयको व्यवस्थापन र अन्य विभिन्न काम समेत प्रभावित भएको भन्दै प्रधानाध्यापक नियुक्तीको माग गर्दै ०६८ माघ ३ गते विद्यालयमा तालाबाटी गरेपछि उक्त विद्यालयमा अध्ययनरत करीब १ हजार विद्यार्थीहरू पठनपाठनबाट बन्चित भए। नियमानुसार प्रधानाध्यापकको नियुक्ती गर्ने भन्दै ०६८ माघ ४ गतेदेखि पठन पाठन सुचारू भयो।

बन्द / हड्डताल**डडेल्धुरा**

राष्ट्रिय जनमोर्चा नेपालले संघियताका विरुद्ध दबाव स्वरूप ०६८ फागुन २६ गते एकदिने शुदुरपश्चिम बन्दकाक्रममा डडेल्धुरा जिल्लाका ५५ ओटा विद्यालयहरू बन्द हुँदा ति विद्यालयहरूमा अध्ययनरत २१ हजार विद्यार्थीहरूको पढाइ प्रभावित भयो। बन्दकाक्रममा राष्ट्रिय जनमोर्चाका कार्यकर्ताहरूले डडेल्धुरा सदरमुकामका पसल, उद्धाराधन्दाहरू समेत बन्द गराएका थिए।

समग्र शुदुर पश्चीम एक प्रदेशको माग राख्दै शुदुर पश्चिम जागरण मञ्चले ०६८ फागुन ११ गते शुदुरपश्चिम बन्दको घोषणा गरेको थियो। उक बन्दकाक्रममा जागरण मञ्चका कार्यकर्ताहरूले विद्यालय, पसल, उद्धाराधन्दा बन्द गरेका थिए। बन्दका क्रममा डडेल्धुराका १२ वटा सरकारी तथा निजी विद्यालयहरू बन्द हुदा सो विद्यालयहरूमा अध्ययनरत गर्ने ४ हजार ७ सय २५ जना विद्यार्थीहरूको पढाइ प्रभावित भयो।

कञ्चनपुर

नेपाल शिक्षक युनियन र नेपाल शैक्षिक गणतान्त्रिक मञ्चमा आवद्ध शिक्षकहरूले ०६८ पुस १९ गते शिक्षा कार्यलय, कञ्चनपुरमा धर्ना दिएका कारण यस जिल्लाका करीब १ लाख ६० हजार विद्यार्थीको पठनपाठनबाट प्रभावित भए। सरकार संग पटक पटक भएका सहमति सरकारले कार्यान्वयन नगरेको र शिक्षा समिति गठनमा पुर्णता दिनुपर्ने, द्रबन्दी मिलानको प्रक्रिया तत्काल अगाडी बढाउनु पर्ने लगायतका ४७ बुदे माग राखी सकारलाई दबाव दिन धर्ना कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो।

महिला बिरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव र दुर्ब्यवहार बलात्कार, बालात्कार प्रयास, यौन दुर्ब्यवहार**अछाम**

मंगलसैन गाविस - ६ स्थित मंगलसैन बजार का रवि शाह, भंकर भाट, राजेश भाट र विर्ख खत्रीको समूहले ०६८ पुस २६ गते वेलुकी स्थानीय होटलमा आएर अपशब्द प्रयोग गर्दै गाली गलौज गरेर कपाल समातेर लद्धारपछार गरेको भन्दै तुर्माखाँद गाविस- ४ की एक युवतीले सोही दिन राती नै जिल्ला प्रहरी कार्यालय, अछाममा किटानि जाहेरी दर्ता गराइन्। लद्धारपछारका क्रममा ति युवतीको हातमा समते चोट लाग्यो। युवाहरूको कुटाईबाट युवतीका भिनाजु नाता पर्ने तुर्माखाँद- ४ कै २९ वर्षीयहरेन्द्र बुढा गम्भिर घाइते भए। जिल्ला अस्पताल मंगलसैनमा उनको टाउकोमा नौ ओटा टाँका लागाईएको थियो। पीडित युवतीको जाहेरी पछि प्रहरीले राजेश भाट र वृक्ष खत्रीलाई सोही दिन ०६८ पुस २६ गते घटनास्थलबाट गिरफ्तार गय्यो भने भंकर भाटलाई ०६८ पुस २७ गते जयगड बजारबाट गिरफ्तार गरियो। रवि शाह भने फरार थिए। प्रहरीले चारै जनाका नाममा ०६८ पुस २७ गते नै जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सार्वजनिक अपराध ऐन अन्तर्गत मुद्दा दायर गय्यो। पीडक पक्षले पीडितलाई औपधी उपचार र क्षतिपूर्ति वापत ७५ हजार दिन र उपरान्त गल्ती

नगर्न बताएपछि मुद्दा अगाडी नबढाउने सहमति भएपछि प्रमुख जिल्ला अधिकारी हरीप्रासद भण्डारीले चाँॆ जनालाई जनही १०/१० हजारका दरले धरौटी लगि तारिखमा ०६८ माघ १० गते रिहा गरियो।

कैलाली

गोटा गाविस-७ की ६० वर्षीया एक वृद्धलाई बलात्कार गरेको आरोपमा सोही ठाँउका ४५ वर्षीय पल्टु चौधरीलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीले ०६८ माघ २२ गते उनकै घरबाट गिरफ्तार गय्यो। पीडित परिवारले सोही दिन दिएको मौखिक जानकारीका आधारमा इलाका प्रहरी कार्यालय, मालाखेतीले आरोपीत चौधरीलाई गिरफ्तार गय्यो। घरमा कोही नभएको अवस्थामा पत्निलाई बलात्कार गरेको भन्दै उनका पतिले ०६८ माघ २३ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा पल्टु चौधरीको नाममा किटानी जाहेरी दिए। पीडित महिलाको स्वास्थ्य परीक्षण ०६८ माघ २३ गते सेती अञ्चल अस्पतालमा गरिएको थियो। जिल्ला अदालत, कैलालीले ०६८ फागुन १५ गते आरोपी चौधरीलाई थप अनुसन्धानका लागि थुनामा राख्ने आदेश दिएपछि हाल उनी जिल्ला कारागार, कैलालीमा थुनामा रहेका छन्।

कञ्चनपुर

रौतेलीविचवा गाविस - ९ फिलमिला का ७ वर्षीया एक बालिकालाई ०६८ फागुन १४ गते सोही ठाँउका १८ वर्षीय दिपक रावलले बलात्कार गर्दा पीडित बालिका गम्भीर घाइते भइन। पीडित बालिकालाई ललाइफकाइ घरदेखि नजीकैको खेतबारीमा लगी बलात्कार गरी फरार रहेका दिपक रावललाई महिला पारालिगल समितिका पदाधिकारीहरूले सोही दिन ०६८ फागुन १४ गते नियन्त्रणमा लिई प्रहरीलाई बुझाए। पीडितका आफन्तले ०६८ फागुन १६ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कञ्चनपुरमा किटानी जाहेरी दिएका थिए। पीडित बालिकाको ०६८ फागुन १४ गते महाकाली अञ्चल अस्पतालमा स्वास्थ्य परीक्षण र उपचार भएको थियो। बलात्कारका आरोपी रावललाई ०६८ फागुन १४ गते प्रहरीले गिरफ्तार गरेकोमा जिल्ला अदालतको आदेशमा ०६८ चैत १२ गते पुर्णका लागि जिल्ला कारागार, महेन्द्रनगरमा चलान गरियो।

वहुविवाह**बैतडी**

वाशुलिंग गाविस-५ का ३१ वर्षीय कारन पाण्डेयले घरमा पहिले पत्नी छद्दाछ्दै कंचनपुर जिल्ला भीमदत्त नपा-१७ वासखेडाका २२ वर्षीया रमा जोशी संग ०६८ कान्तिक महिनामा दोसो विवाह गर्दा घरमा रहेकी जेठी पत्नी सरस्वती पाण्डेयले ०६८ माघ २२ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा वहुविवाह सम्बन्धी उजुरी दर्ता गरिन्। पीडितका तर्फबाट परेको उजुरीलाई प्रहरीले ०६८ माघ २४ गते दर्ता गरी ०६८ फागुन ३ गते आरोपी मध्ये एकजना रमा जोशीलाई गिरफ्तार गरी ०६८ फागुन १४ गते २५ हजार धरौटी

रकम लिई तारेखमा रिहा गरिएको र अर्का आरोपी करन पाण्डेय भारतीय गई वसिरहेको र हालसम्म फरार रहेकोले प्रहरीले उनको खोजीकार्य जारी राखेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय बैतडीले जनायो। करन र रमाले विवाह गरी संगै बस्ने गरेको र पहिले विवाह गरेकी पत्नी सरस्तीलाई दुरव्यवहार गरी कुटपिट पनि गर्ने गरेकाले पछि उनि दशरथ चन्द नपा-७ तितरगाउँमा रहेको आफ्नो माइतिमा बस्दै आएको उनका माझिति पक्षले जनाए।

कैलाली

श्रीपुर गाविस-३ का ३९ वर्षीय पति वीर बहादुर पुनले ०६८ माघ १८ गते खैरला गाविस-८ की १९ वर्षीय मनिषा रोकामगरसंग दोस्रो विवाह गरेको भन्दै ०६८ फागुन २६ गते उनकी ३३ वर्षीय पत्नी विस्नुमाया पुनले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीमा किटानी जाहेरी दिइन। जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीले दुवै जना क्रमसः वीर बहादुर र मनिषालाई सोही दिन ०६८ फागुन २६ गते गिरफ्तार गयो। हाल पीडिक भनिएका दुवै जनालाई जिल्ला अदालत, कैलालीले ०६८ चैत २० गते पुर्वक्षाका लागि थुनामा राख्न आदेश दिएपछि दुवै जानालाई जिल्ला कारागार, कैलालीमा राखिएको छ।

घरेलुहिंसा

बैतडी

दशरथ चन्द नपा-१ तितरगाउँका २७ वर्षीया डम्वरी ओडले भनेको कुरा नमानेको भन्दै ०६८ फागुन २१ गते उनका पति ३२ वर्षीय राजुराम तिस्ताले घरमै कुटपीट गरे। घटनापछि पीडितले ०६८ फागुन २२ गते जिल्लाप्रहरी कार्यालय, बैतडीमा उजुरी गरेपछि सोही दिन प्रहरीले आरोपीलाई गिरफ्तारगरी छलफल गर्दा डम्वरीका पति राजुले उपरान्त गल्ती नगर्ने भनी माफी मागेपछि दुवै पक्षबीच ०६८ चैत २६ गते मिलापत्र भयो। कुटपिटबाट पीडितको आँखा र टाउकोमा चोट लागेको थियो। उनको उपचार जिल्ला अस्पताल, बैतडीमा भएपछि ०६८ चैत २५ गते घर फर्कीएको महिलाअधिकारकर्मी एवं महिला शक्तिकेन्द्र बैतडीका अध्यक्ष देवु ढगुन्नाले बताईन्।

दार्चुला

धारी गाविस-१ तल्लीफारा की २८ वर्षीया म्याकचे कुँवरलाई परपुरुष संग हासबोल गरेको भन्दै ०६८ माघ ६ गते उनका ३० वर्षीय पति चन्द्रसिंह कुँवरले गुप्ता र मलद्वावरमा धारिलो हतियारले काटेर घाइते बनाए। पतिको यातनाका कारण घाइते भएकी कुँवरलाई उपचार गर्न ०६८ माघ ८ गते जिल्ला अस्पताल, दार्चुलामा भर्ना गरिएको थियो। पीडित महिलाले पतिका विरुद्ध प्रहरी चौकी, ब्रह्मदेवमा ०६८ माघ ७ गते निवेदन दिएपछि प्रहरीले कुँवरलाई सोही दिन गिरफ्तार गरेकोमा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, दार्चुलाले कुँवरको मानसिक सन्तुलन विग्रीएको भन्दै कुनै कारबाही नगरी रिहा गयो। पीडित महिलाको डेढ साता लामो उपचार पछि स्वास्थ्यमा सुधार आएको जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय,

दार्चुलाका जनस्वास्थ्य निरीक्षक बीरहरी राइले बताए। कुँवरलाई प्रहरीले रिहा गरेपछि सम्पर्कमा नआएको पीडित महिलाले बताई। हाल पीडित कुँवर आफ्नै घरमा बस्दै आएकी छिन्।

डोटी

तिजाली गाविस-९ लेककी नारु भुललाई ०६८ फागुन २७ गते उनका ससुरा प्रेम भुल र सासु दुर्गा भुलले उनका पति धनगढी गएको मौका पारी घर निकाला गरे। घर निकाला गर्दा भुलले आफ्नी दुई महिनाकी छोरीलाई सगै लगेर जाँन खोज्दा उनका सासु र ससुराले लिन नदिएपछि उनकी दुई महिनाकी छोरीको समेत बिचल्ली भयो। छोरी छोडेर उनी माईतीघरमा बस्न बाध्य भइन्। बारपाटा गाविस-८ किमडा माईती घर भएकी दुर्गा भुलको विगत ५ वर्ष अगाडी मारी विवाह भएको थियो। विवाह पश्चात पटक-पटक सासु ससुराले विभिन्न वहानामा कुटपिट गर्ने गरेको, आफ्नो छोराको अर्को विवाह गर्दू भनी धम्क्याउने गरेको र तिमी यो घरबाट गईहाल भन्दै दुःख दिने गरेको पीडित महिलाले बताइन्। पीडित महिलाले सासु, ससुराले पटक पटक आफूमायि दुरव्यवहार र कुटपिट गर्दै आएको भन्दै उनीहरूका बिरुद्ध ०६८ चैत २० गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा निवेदन दिए पनि सासु, ससुराले अज्ञानताको कारण गल्ती भएको भन्दै माफी मागेपछि ०६८ चैत २२ गते दुवैपक्षबीच मिलापत्र भयो। हाल नारु भुल आफ्नै घरमा परिवारसँग बस्दै आएकी छिन्।

बझाङ

चैनपुर गाविस -१ शान्तिटोलकी ३२ वर्षीय सुनिता उपाध्यालाई ०६८ चैत २ गते उनकै ससुरा कन्चनपुर जिल्ला बेलगडी गाविस -८ का ५२ वर्षीय शिवराज उपाध्याय र देवर नाता पर्ने ३८ वर्षीय मनिराम उपाध्यायले कुटपिट गरे। व्यापार गरी कमाएको पैसा र कैलाली जिल्लास्थित धनगढी बजारमा किनेको घरघडेरी द्वय उपध्यायालाई नदिए पछि उनीहरूले आफूलाई कुटपिट गरिएको पीडित सुनिताले बताइन्। कुटपिटबाट पीडित महिलाको मुख र शरीरका बभिन्न भागमा निलडाम परेका थिए। पीडितले ०६८ चैत २ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बझाङ मा पीडकहरूका बिरुद्ध उजुरी दीएपछि प्रहरीले सोही दिन दुवै पक्षलाई बोलाई छलफल क्रममा पीडकहरूले गल्ती स्विकार गरेपछि दुवै पक्षबीच मिलापत्र भएको थियो। पीडित महिलाको उपचार जिल्ला अस्पताल, सिमखेतमा भयो।

अछाम

सिद्धेश्वर गाविस-६ प्रभाका धुर्व सुनारले ०६८ माघ १ गते पत्नी सत्य सुनारलाई निर्धार्त कुटपिट गरे। माघे संक्रान्तिको दिन बैद्यनाथ क्षेत्रमा आयोजना गरिएको माघे संक्रान्ति महोत्सवमा गाउँका महिलाहरू संगै न्याउले खेल खेलन गएको भन्दै उनले पत्नीलाई कुटपिट गरेका थिए। कुटपिटबाट सत्य सक्त घाईते भइन्। घर छोडेर नजान भन्दै न्याउले खेल खेलन गएको

भन्दै पत्नीलाई मदिरा सेवन गरी जाल्पादेबी- १ बागमिँडीबाट कुटदा कुट्टै साँफेवगर पुन्याएको इलाका प्रहरी कार्यालय, साँफेवगरले जनायो। प्रहरीको गस्ति टोलीले कुट्टै गरेको अवस्थामा धुर्वलाई गिरफ्तार गरेको थियो। पीडितका माईंति पक्षले ०६८ माघ १ गते नै पीडक धुर्वका बिरुद्ध इलाका प्रहरी कार्यालय, साँफेवगरमा निवेदन दिएकोमा धुर्वले उपरान्त गल्ती नगर्न कागज बनाएपछि प्रहरीले ०६८ माघ २ गते उनलाई रिहा गयो। हुँ ले हाडमा प्रहार गर्दा सत्यको मेरुदण्डमा गम्भीर चोट लागेका कारण उनको उपचार स्थानीय मेडिकलमा हुन नसकेपछि नेपालगञ्च मेडिकल कलेजमा उनको उपचार गरिएको थियो।

कञ्चनपुर

झलारी गाविस -७ सिसैया की २७ वर्षीया सुदामा चुनारालाई ०६८ पुस २७ गते उनकी ५५ वर्षीया शाशु पशु चुनारा र २२ वर्षीय देवर बीरबहादुर चुनाराले कुटपिट गरी घर निकाला गरे। चरीत्र खराव भएको भन्ने आरोप लगाइ आफूलाई शाशु र देवर दुवै मिलेर कुटपिट गरी घर निकाला गरेको सुदामाले बताइन। कुटपिटाट उनको खुट्टा र छातीमा चोट लागेको थियो। घर निकाला गरेपछि हाल उनी पिपलाडी गाविस -४ स्थित आफ्नो माइंति घरमा बस्दै आएकी छिन। पीडितले न्याया दिलाइ दिन भनेर पिपलाडी गाविस स्तरिय महिला सञ्जालमा ०६८ पुस २८ गते उजुरी दिए पनि उनले न्याया पाउन सकेकी छैनन्।

ओसारपसार

कैलाली

डोटी जिल्ला जुनेली गाँउका ३२ वर्षीय गणेश बादी र सोही जिल्ला बरवट्टा गाविस-७ का ४५ वर्षीय नरबहादुर बलायरले आफूलाई बेच्न खोजको भन्दै ०६८ पुस २२ गते डुडेल्धुरा जिल्ला कैलपाल गाविस-२ की २० वर्षीया कलावती फुलाराले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीमा जाहेरी दिए पछि जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीले बादी र बलायरलाई सोही दिन ०६८ पुस २२ गते गिरफ्तार गयो। गिरफ्तार परेका बलायर र बादीलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीले मानव बेचविखन अन्तरगत ०६८ माघ १३ गते जिल्ला अदालत, कैलालीमा मुद्दा दर्ता गरेपछि आरोपी बलायर र बादीलाई जिल्ला कारागार, कैलालीमा पुर्पक्षाका लागि थुनामा राखिएको छ। बलायरले बादीलाई ३ हजार रुपैया दिएर पीडित युवतीलाई धनगढीसम्म ल्याउन लगाई केही दिन श्रीपुर गाविस-४ लालपुरमा स्थानीयको घरमा राखेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धनगढीले बतायो।

सबै प्रकारका जातीय विभेद

दाचुला

समौली गाविस-४ गराडि का ३६ वर्षीय च्याउरेराम दमाईलाई ०६८ माघ १५ गते सोही ठाउँका ४० वर्षीय दिवानसिह कार्कीले जातीय विभेद तथा कुटपीट गरेको भन्दै ०६८ माघ

१९ गते कार्कीका बिरुद्धमा दमाईले जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निवेदन दिए। पीडितको निवेदनलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालयले इलाका प्रहरी चौकी रिठाचौपातालाई पत्रचार गरेपछि इलाका प्रहरी चौकी रिठाचौपाताले ०६८ माघ २१ गते दुवै पक्षलाई बोलाई छलफल गर्द पीडित कार्कीले उप्रान्त घटना नदोहोस्याउने बताएपछि दुवै पक्षवीच गाउँमै मिलापत्र भयो। प्रहरीले गाउँका सबै भद्रभलादमी, सर्वदलीय सयन्त्रलाई बोलाई मिलापत्र गरेको पीडित दमाईले बताए। छलफलमा सहभागि सबैले एकपटकलाई माग गरिदिनु भनेपछि माफ गरिदिएको पीडित दमाईले बताए।

डोटी

चनुकाँडा चौकीमा मिलन नसकेपछि पुनः पट्टू भुलले ०६८ फागुन ३० गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा जाहेरी दिएपछि नन्दराज विनाडीले पनि जिल्ला प्रहरी कार्यालय, डोटीमा जाहेरी दिए। दुवै पक्षकाबीचमा छलफल गराउँदा गाउँ समाजमा आगामी दिनमा यस्तो गल्ती नगर्न भन्दै दुवै पक्षका बीचमा स्थानीय बुद्धिजीवि र मानवअधिकारकर्मीको रोहवरमा ०६८ चैत ३ गते मिलापत्र भयो।

बझाड

रोल्पा जिल्ला जेल्वा गाविस -३ स्थायि घर भई चैनपुर गाविस -१ शान्तिटोलका ३८ वर्षीया विमा नेपालीलाई धारा छुएको आरोपमा ०६८ माघ २१ गते चैनपुर गाविस- १ शान्तिटोलका ३२ वर्षीया देवि खडकाल प्रहरी विट नजिकै पर्ने सार्वजनिक धारामा त दुमुनीले धारा छुइ भन्दै गाली बेइजत गरिन। पीडितले न्यायका लागी ०६८ माघ २१ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बझाड मार अन्य सघ संस्थामा उजुरी दिए पछि ०६८ माघ २५ गते पीडक खडकाले उपरान्त गल्ती नगर्न भन्दै माफी मार्गे पछि दुवै पक्षवीच मिलापत्र भयो।

बाजुरा

वाई गाविस-५ वाईका १७ वर्षीय धर्म नेपाली र ४० वर्षीय जंग नेपालीले भोजको भान्सा छोएको आरोपमा ०६८ माघ १ गते सोही ठाउँका दिर्घि बिक र सगुने बिकले कुटपीट गरी घाइते बनाए। पीडितहरूले ०६८ माघ २ गते स्थानीय कुन्ना प्रहरी चौकीमा उजुरी दिएपछि प्रहरीकै सक्रियतामा ०६८ माघ ४ गते दुवै पक्षवीच कोलटीस्थित प्रहरी चौकीमा पीडक पक्षले गल्ती भएको स्विकार्दै घाइतेको उपचार स्वरूप पाँच हजार तिर्ने तथा घटना नदोहोस्याउने सहमतिमा मिलापत्र भयो। घाइतेहरूको ०६८ माघ २ गते कोलटीस्थित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा उपचार गरिएको थियो।

कैलाली

चौमाला गाविस- ८ की १९ वर्षीय गीता खडकाले दलितसंग विवाह गरेको भन्दै ०६८ चैत ४ गते डोटी जिल्ला पोखरी गाविस-२ का उनका काका प्रेम खडका र काकी सुनिता खडकाले धनगढी नपा-६ जाईबाट नियन्त्रणमा लिए। सोही दिन

०६८ चैत्र ४ गते गीताका पति १८ वर्षीय सन्देश विकलाई दुई ओटा मोटरसाइकलमा आएका अपरिचत चार जनाको एक समूहले धनगढी नपा-७ आफ्न्तको घरबाट अपहरण गरे। अपहरणमा परेका वि.क. र नियत्रणमा लिइएकी गीता सोही दिन अपहरणकारीहरूलाई छलेर भाग्न सफल भएपछि उनीहरू दलित अधिकारकमीको सम्पर्कमा आए। दलित अधिकारकमीले सुरक्षाको माग गर्दै पीडित भनिएका द्वै जनालाई जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा बुझाए। जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीको अनुरोधमा गिता ०६८ चैत ६ गतेदेखि चैत १५ गतेसम्म ओरेके नेपाल, धनगढीको सेभ हाउसमा राखियो। भने सन्देश वि.क. प्रहरी निगरानीमा धनगढी बजारमा अफन्तको घरमा बसेका थिए। घटनामा सडलग्न प्रेम र सुनिताले उपरान्त गल्ती नगर्ने बताए पछि ०६८ चैत १५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयले गीता र सन्देशलाई अभिभाकको जिम्मा लगाएको थियो। माईती पक्षको डरले ११ महिनादेखि विस्थापीत भएका वि.क. र खड्का धनगढीमा डेरा गरी बस्दै आएका थिए। सन्देश र गीताले ०६८ असार २९ गते भागेर प्रेम विवाह गरेका थिए।

आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार संरचना, सम्पति क्षति, सम्मति कब्जा

भातृ संगठनबाट

डोटी

डोटीस्थित नैविसध, अनेरास्ववियु, अनेरास्ववियु छैठौ र अखिल कान्तिकारी संगठनका विद्यार्थीले अखण्ड सुदूरपश्चिमको मागराखि आवहान गरेको आमहड्तालको अवज्ञा गरेको आरोपमा ०६८ फागुन १० गते जिल्ला विकास समिति, डोटी अन्तर्गत काम गर्ने संस्था आरभीडब्ल्युआरएमपीको स्विमित्वमा रहेको बा.१.भ १७५६ नम्वरको गाडीमा ढु अमुडा गरी तोडफोड गर्नुको साथै गाडीको चारी समेत खोसेर लिएका थिए। ढुगा प्रहारबाट गाडीको भ्यालको सिसाहरूमा क्षति पुगेको थियो। खोसेर लिएको गाडीको चारी ०६८ फागुन १३ गते मात्रै सम्बन्धीत व्यक्तिलाई बुझाईएको अनेरास्ववियुका डोटी जिल्ला सभापति गणेश खड्काले बताए। तोडफोडबाट २५ हजारको क्षति भएको कार्यालय प्रमुख कृष्ण मल्लले बताए। यसै गरी अखण्ड सुदूरपश्चिमको माग गर्दै ०६८ फागुन ५ गतेदेखि आमहड्ताल गरिरहेका डोटीका चार ओटा विद्यार्थी संगठनका कार्यकर्ताहरूले ०६८ फागुन ११ गते जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, अद्वामको बा.१.भ ८५८२ नम्वरको जीपलाई ढुङ्गामुढा प्रहार गरी क्षति पुचाए। अद्वामबाट धनगढी जाई गरेको जीपलाई दिपायल सिलगढी नपा-१ को नगरपालिका कार्यालय मुनिको मोडमा रोकी तोडफोड गरिएको थियो। तोडफोडबाट ३० हजार बराबरको क्षति भएको कार्यालय प्रमुख बालगोविन्द पाठकले बताए। यसैरि ०६८ फागुन ९ नवीकरणीय उर्जा कार्यालय, डोटीको बा.१.प ७५७९ नम्वरको मोटरसाइकलमाथि ढुङ्गामुढा प्रहार गरी क्षति पुचाए।

घार्मीक संगठनबाट

कैलाली

आफुहरूले आयोजना गरेको कार्यक्रमको आमान्त्रणलाई पुर्वप्रधानमन्त्रीहरूले अस्विकार गरेको भन्दै ०६८ पुस २० गते हिन्दूधर्म बचाउ अभियान नेपाल र स्नेही जागरण मञ्च, नेपालले एक दिन सुदूरपश्चिम बन्दघोषणा गरेपछि यस जिल्लामा रहेका द सय ३ ओटा सामुदायिक, संस्थागत र निज तथा आवासी विद्यालय बन्द हुदा करीब ३ लाख विद्यार्थीहरू शैक्षिक अधिकारबाट बच्चीत भए। यातायात, सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालय समेत बन्द हुदा सेवाग्रही नागरिक सेवा उपभोगबाट बच्चित भएका थिए।

नेपाली काइग्रेस भातृसंगठनबाट

राज्यपुनर्संचरना आयोगले ०६८ माघ १७ गते नेपाल सरकारलाई बुझाएको प्रतिवेदनमा अखण्ड सुदूरपश्चिम विकास क्षेत्रलाई टुकाएर खप्तड कर्णली र थारुवान /मध्येश आवध राज्य बनाएको विरोधमा नेपाल तरुण दल जिल्ला कार्य समिति तथा नेपाल विद्यार्थी संघ, कैलालीले ०६८ माघ २७ गते कैलाली बन्द गरे। बन्दका कारण यस जिल्लाका द सय ५ ओटा शैक्षिक संघ संस्था बन्द हुँदा ती शैक्षिक संस्थामा अध्ययनरत करीब ३ लाख बालबालिका शैक्षिक अधिकारबाट बच्चित भए।

एमाओवादी पुर्व लडाकुबाट

कञ्चनपुर

दैजी गाविस-६ बसन्थला निवासी वाइसियल केन्द्रीय सदस्य ३४ वर्षीय जनक धामीको से.१.प ७६९ नम्वरको मोटरसाइकल भीमदत्त नपा-३ भासीमा ०६८ पुस २१ गते तोडफोट गरे। तोडफोडबाट मोटरसाइकलको हेडलाइट र पछाडीको भागमा क्षति भयो। पीडितले कैतै उजुरी दिएनन।

राष्ट्रिय जनमोर्चाबाट

कञ्चनपुर

सुदूरपश्चिम बन्दको अवज्ञा गरेको भन्दै ०६८ फागुन २६ गते मालपोत कार्यालय, कञ्चनपुरको म.१.व.६५ नम्वरको मोटरसाइक राष्ट्रिय जनमोर्चाका कार्यकर्ताहरूले जिल्ला यातायात कार्यालय नजीक तोडफोट गरे भने नेपाल टेलिकम महेन्द्रनगर शाखाको कार्यालयमा ढु । प्रहार गरी टेलिकम कार्यालयको भ्यालको शिसामा क्षति पुच्याए। तोडफोडबाट मोटरसाइकलको अगाडीको भागमा क्षति भएको मालपोत कार्यालयले जनायो।

सुदूरपश्चिम क्षेत्रमा सम्पन्न विविध क्रियाकलापहरू

अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत तथा रोम विधान सम्बन्धी कार्यालय गोष्ठी सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढी र एभोकेट्स सान्स फ्रन्टायरस (Avocats Sans frontières) को सयूक्त आयोजनामा ०६द चैत ९ र १० गते अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत तथा रोम विधान सम्बन्धी दुई दिने कार्यालय गोष्ठि धनगढीमा सम्पन्न भयो । दुई दिनसम्म सञ्चालन भएको उक्त कार्यालय गोष्ठिमा अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको स्वरूप, सिद्धान्त, यसको अनुसान्धान प्रक्रिया तथा अभियोज लगाउने विधि र साची सुरक्षा तथा कानूनी राज्यका सबलीकरण लगाएतका विषयहरूमा छलफल भएको थियो । कार्यालय गोष्ठिको सहजिकरण इन्सेक केन्द्रीय कार्यालयकी सम्भाषण, जिल्ला अदालत पाटनका रजिस्टर नृपत्वज निरौला र इन्सेक क्षेत्रीय संयोजक खड्कराज जोशीले गर्नु भएको थियो । गोष्ठिमा

कैलाली, कञ्चनपुर र डोटी जिल्लाका वारका पदाधिकारी, मानव अधिकारकर्मी नागरिक समाज, पत्रकार माहासंघका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

१३२५ सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीको आयोजनामा तथा जिल्ला कार्यालय कञ्चनपुरको संयोजनमा कञ्चनपुरको महेन्द्रनगरमा ०६द फागुन २८ गते संयुक्त राष्ट्र संघ प्रस्ताव १३२५ र महिला सवाल कार्यान्यवनको अवस्था विषयक अन्तरक्रिया सम्पन्न भयो । इन्सेक जिल्ला संयोजक दिलबहादुर चौधरीको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको अन्तरक्रिया कार्यक्रममा एडजस नेपालका अध्यक्ष चित्रा पनेरुले संयुक्त राष्ट्र संघ सुरक्षा परिसद द्वारा पारित प्रस्ताव नम्वर १३२५ मा रहेका व्यवस्था विषयक कार्यपत्र पस्तु गर्नु भएको थियो भने इन्सेक क्षेत्रीय संयोजक खड्कराज जोशीले महिला सवाल कार्यान्यवनको

अवस्था विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए । कार्यपत्र प्रस्तुती पछि खुलासत्रमा छलफल भएको थियो । राष्ट्र संघको उक्त प्रस्तावमा द्रन्द समाधान र शान्ति प्रक्रियाका लागि नीति निर्माणका हरेक तहमा महिला सहभागीता, सशस्त्र द्रन्दको सन्दर्भमा महिलाको सुरक्षा, मानव अधिकारको संरक्षण र विशिष्ट आवश्यकतालाई विशेष ध्यान दिने भन्ने कुरा समेटिएकोमा अहिलेपनि समाजमा महिलाहरू विभिन्न कारणले पीडित हुनु परिहरेको र उनीहरूले न्याय समेत पाउन नसकिरहेको अवस्था रहेको सहभागी हरूले बताएका थिए । इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि को मलनिरन्जन भाटले सञ्चालन गरेको कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीका कृष्ण विकले गरिका थिए । कार्यक्रममा राजनितिक दलका प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालयका प्रतिनिधि, जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रतिनिधि, सरकारी कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, मानवअधिकारकर्मी, संघसंस्थाका प्रतिनिधि, महिलाअधिकारकर्मी, पत्रकारहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

महिला हिंशा अन्त्यका लागि सरोकारलाको भुमिका विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढीको सहयोग तथा जिल्ला मानवअधिकार सञ्चाल, डोटीको आयोजनामा ०६द चैत १५ गते “महिला हिंशा अन्त्यका लागि सरोकारला निकायको भुमिका” विषयक एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सिलगढीमा सम्पन्न भयो । अन्तरक्रिया कार्यक्रमका सहभागीहरूले महिला हिंशा अन्त्यका लागि सरोकारवाला निकायले ग्रमाणि भेगमा महिलाहरूलाई सशक्तिकरण तथा चेतनाको विस्तारमा प्रभावकारी कार्यक्रम गर्नु पर्ने कुरामा सहभागीहरूले जोड दिएका थिए । इन्सेक सु.प. क्षेत्रीय कार्यालयको सहयोगमा भएको सम्पन्न अन्तरक्रिया कार्यक्रममा

मानवअधिकारकर्मी, पत्रकार, विभिन्न गैरसरकारी संघसम्पादक प्रतिनीधिहरूको सहभागीता रहेको अन्तरक्रिया कार्यक्रमको उद्देश्यका बारेमा इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय धनगढीका कृष्ण वि.कले प्रकाश पारेका थिए। मानवअधिकार संजालका अध्यक्ष दिपकबहादुर सिंहको अध्यक्षतामा सम्पन्न छलफल कार्यक्रममा अन्तरक्रियाका कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य इन्सेक जिल्ला कार्यालय डोटीका जिल्ला संयोजक मनमाया बस्तेले गरेकी थिइन्।

कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय धनगढी तथा सेफरवर्ल्डको संयुक्त आयोजनामा ०६द चैत १७ गते सशस्त्र हिंशा न्यूनिकरण विषयक एक दिने कार्यशाला गोष्ठि धनगढीमा सम्पन्न भयो। कार्यशाला गोष्ठिमा जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, कैलालीका न्याधिव्यक्ता पाराश्वर दु नाले आधार पत्र प्रस्तृत गर्नु भएको थियो। आधार पत्रमा कैलाली जिल्लामा भएका साना हात हतियार प्रयोगको अवस्था, साना हातहतियार बृद्धिका कारणहरू, नागरिक सुरक्षामा साना हातहतियारको प्रभाव, नागरिक सुरक्षाका प्रयासहरू, चुनौति तथा रोकथामका समावेस गरिएको थियो। कार्यशाला गोष्ठिमा सशस्त्र

हिंशा न्यूनिकरण कार्य दल समूहका सदस्य दयाराम सुवेदीले कार्य दलको स्थापना र उद्देश्य, सन २०११मा इन्सेक तथा इरिकनले संकलन गरेको तथ्यांक, नेपालमा सशस्त्र हिंशाका कारणहरू,

हिंसाबाट लै र कार्यालय तथा क्षेत्रीय आधारमा प्रभावीक व्यक्ति, समुदायहरूको तथ्यांक प्रस्तुत गर्नु भएको थियो। कार्यालयाला गोष्ठिमा इन्सेक केन्द्रिय कार्यालय, काठमाण्डौका प्रलेख अधिकृत प्रशन्ता वस्तीले साना हात हतियारको अवस्था विश्लेषण प्रस्तुती गर्नु भएको थियो। प्रस्तुतीमा सुदूरपश्चिम क्षेत्रमा सन २०११ मा ४५ ओटा घटना भएको उल्लेख गरिएको थियो। कैलालीमा साना हतियारका २०, अछाममा ११, कञ्चनपुर, वैदडी र बाजुरामा तीन/तीन र बाजुरा, बझा र डेढल्धुरा लगाएतका जिल्लामा दुई/दुई ओटा घटना भएको तथ्यांक प्रस्तुत गरिएको थियो। कार्यालयाला गोष्ठिमा साना हातहतियारको प्रयोगको अवस्था र यसको न्युनिकरण सम्बन्धमा जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धनगढीका एसपी बसन्त कुमार पन्त, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कैलालीका शाखा अधिकृत चिरनजिवि धिमिरे, सशस्त्र प्रहरी बल सिमा कार्यालय, धनगढीका डिएसपी प्रेम रावल, नागरिक समाजका धर्म पाठक लगाएतले आफ्ना धारणा राखेका थिए। इन्सेक क्षेत्रीय संयोजक खड्कराज जोशीको सभाध्यक्षमा सम्पन्न कार्यक्रमको सञ्चालन इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढीका कृष्ण वि.कले गरेको थिए भने सहभागिहरूलाई स्वागत मन्तव्य इन्सेक कैलाली जिल्ला प्रतिनिधी सुरवहादुर परियारले गरेका थिए।

सरकार र नेकपा माओवादीले २०६३ मङ्गसिर ५ गते विस्तृत शान्ति सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेपछि सशस्त्र द्वन्द्वको औपचारिक रूपमा अन्त्य त भयो। तर, सम्झौतामा उल्लेख भएबमोजिम बलपूर्वक बेपत्ता

पारिएका मानिसहरूको

अवस्था ६० दिनभित्र

सावर्जनिक गरिने

प्रतिबद्धताको

कार्यान्वयनको प्रतीक्षामा

पीडितका परिवार छन्।

यस पुस्तकमा

राज्यपक्षबाट र

तत्कालीन विद्रोही

पक्षबाट गरी बलपूर्वक

बेपत्ता पारिएका ५ सय ३५ जनाको अद्यावधिक विवरण

समाविष्ट छ। शान्ति सम्झौता भएको चार वर्ष पुग्दा

पनि उनीहरूको अवस्थाका पता लगाउने कार्यमा राज्य

तथा राजनीतिक दलले उल्लेख्य काम गर्न सकेका छैनन्।

त्यसैले हामी सबैले सोर्थाँ- उनीहरू कहाँ छन् ?

